

HERINNERINGEN AAN HET JANG HOOGLAND

Over het Jang Hoogland is reeds veel geschreven doch altijd is er nog stof te vinden over dit prachtige land waar de heer LEDEBOER de scepter zwaait en dit dusdanig doet, dat de streek vermoedelijk met geen andere op Java te vergelijken is. Het is bijna een paradijs op aarde en slechts de op deze hoogte sterke werking der zonnestralen weerhoudt U ervan paradijs-allures aan te nemen.

Toen mijn vrouw en ik in de tweede helft van Augustus 1939 erheen togen om er eenige dagen te kampeeren, troffen wij, na maandenlange regens in de Oostmoesson, prachtig weer.

Fig. 1. Taman Hidoep.

Tegen zes uur 's avonds Bermi-waarts rijdend, blonk de ruige kop van den Argapoero reeds voor ons uit in de ondergaande zon, die een roode gloed wierp over den top.

Dit schouwspel boeide mij, als altijd, zóó, dat mijn tochtgenoot mij er verschillende malen aan moest herinneren, dat de weg smal en onze Ford niet verzekerd was, dat we den Argapoero nog 6 dagen zouden kunnen zien en dat we, wanneer we niet wilden volstaan met een vage herinnering aan den Argapoero uit de verte, beter onze aandacht aan den weg konden besteden.

In de pasangrahan te Bermi aangekomen, was de heer HORSTING reeds aanwezig om het noodige met de koelies te regelen waarvan er twee voor onze lichtgewicht bagage voldoende bleken.

Den volgenden dag om 7 uur vertrokken, kwamen we, na een rustigen klim, om half 12 te Taman Hidoep, waar kamp werd gemaakt.

's Avonds, in de tent, kwam weer dat goede gevoel over ons van alleen onder den sterrenhemel te liggen, dankbaarheid dat ook in Indië zooveel mooie, eenzame streken zijn om te kampeeren, waar men niet verontrust wordt door Internationale Politiek.

Fig. 2. *Primula's*.

De geur van het tentdoek, herinneringen oproepend aan vroegere, eenzame kampnachten, het regelmatig getik van dauwdruppels op het tentdak, afdruipe van een overhangende tjemara-tak, het late gekwetter van een water-vogel in het meer, rust, rust.....

Den volgenden dag, na een laatste blik op het nog dampige meer en de herten, omhoog, eerst door loofbosch, dan door tjemarabosch, waar het gaan een wonder lijkt op den zachten bodem.

Fig. 3. Het „Hertendal”.

tracé van den autoweg, die den Jang met Bermi zou prefereeren te klimmen, kan het voor velen, die deze krachtsinspanning niet meer kunnen leveren, goed zijn per auto naar boven te gaan, terwijl tevens de enorme kosten, die de heer LEDEBOER aan zijn gebied ten koste moet leggen, op deze manier verminderd kunnen worden. Want men moet niet vergeten dat alle kosten van dit heele prachtige land geheel ten laste komen van één man. Wanneer men hoort hoe hoog die kosten zijn, staat men verwonderd.

Na een urenlangen klim, met de zware rugzak, bereikt men de kampplaats „Hertendal” en dan prijst men zich gelukkig, hierheen geklommen te zijn.

Een dronk uit de glasheldere, ijskoud water bevattende bron, is een godendrank gelijk. Minder goddelijk voelt men zich, wanneer men den moed heeft een bad te nemen in het ernaast gelegen natuurbadje. Ik voelde mij daarin meer kameleonachtig, daar ik snel verkleurde van naturel, via rood naar paars. De volgende kleurschakeering heb ik niet afgewacht.

De heer LEDEBOER zal mij hopenlijk vergeven wanneer ik beken, wel eens buiten de paden gedwaald te zijn, doch de herten trokken te machtig en ik heb er zijn land des te liever om gekregen.

Uren heb ik er aan besteed, ze, tegen den wind in te besluipen, met ware doodsverachting de brandnetels (*Urtica grandidentata* en *Gerardinia hetero-*

Dan, bij een beekje, de eerste *Primula*'s, ons al bekend van den Papandajan.

Even verder schrikken we op door een luid: „bùh—bùh—kièuw”! Overal om ons heen stuiven de herten weg. Gelukkig, dat die nog schuw zijn. Wanneer men zoo al die verhalen hoort, gaat men bijna gelooven dat de herten van den Jang zoo tam zijn, dat ze uit de hand eten. Maar ze zijn ècht en het zal nog moeite kosten hiervan goede foto's te krijgen.

Verderop komen we uit op het zal verbinden. En hoewel ik zelf

Fig. 4. Edelweiss.

phylla) trotseerend, die hun venijnige brandharen overal doorheen priemen.

Achter een ouden, verkoolden tjemara-stam, gecamoufleerd door de berg-wolfsmelk, kon ik gedurende uren eenige groote roedels herten bespieden, die, mijn aanwezigheid niet bespeurend, rustig doorgraasden. In het tjemarabosch rondom mij riepen de pauwen hun piea-aauw! piea-aauw!

Op ongeveer 40 meter afstand graasde een roedel van ongeveer vijftig stuks, bokken, hinden en halfwas kalfjes. Eenige groote, oude bokken, met krachtige, forsche geweien hielden zich wat afzijdig.

Wanneer men zoo'n kudde rustig bekijkt, zonder zelf opgemerkt te worden, valt het op, dat er steeds eenige oude hinden zijn die niet grazen. Zij staan of liggen rustig bij de troep, doch bij nadere beschouwing blijkt die rust lang niet volkomen te zijn. De groote ooren flappen steeds heen en weer, de sierlijke kop wendt zich naar links, naar rechts, de oogen spieden kennelijk naar iets. Dit zijn ongetwijfeld de bewaaksters van de kudde, de schildwachten, die zelfs het grazen laten om hun aandacht geen oogenblik van de omgeving te laten afleiden.

Ik herinnerde mij ook wat W. LONG hiervan zegt. Hij is nl. van meening, dat de natuurlijke leiding en bewaking van een kudde berust bij één of meer oude hinden, daar de bokken te lui en te zelfgenoegzaam zijn om zich hiermede bezig te houden. Pas, zegt hij, wanneer er fel jacht wordt gemaakt op den bok, neemt deze de leiding over, verliest zijn nonchalance en wordt waakzaam.

Fig. 5. . . . staat een oude, oude boom.

Of dit ook opgaat voor zulke groote kudden als op den Jang, weet ik niet. De waakzaamheid van oudere hinden en de onverschilligheid van de bokken, was hier opmerkelijk. Ook bij Taman Hidoep was mij de onverschillige nieuwsgierigheid van een grooten bok opgevallen, die, geheel alleen, eens poolshoogte kwam nemen bij ons kamp.

Hier zouden dus de hertenkudden in de meest natuurlijke staat verkeeren. Misschien kunnen ervaren veldbiologen hierover het een en ander mededeelen.

Bij het minste vermeende gevaar zijn die hinden direct vol actie. Alle spieren tot actie gereed, speuren zij onderzoekend rond en bij het minste gerucht springen zij op en schalt hun waarschuwingsroep: „kieùw — kieùw” over de vlakte, waarop de heele kudde zich blindelings het bosch in stort, zonder op of om te kijken; zonder zich rekenschap te geven of er gevaar is, wordt onherroepelijk aan de waarschuwingsroep van de wachters gehoor gegeven.

Hoe anders gedragen zich de oude bokken!

Voornaam, inderdaad, doch achteloos, slordig. Zie me dezen aartsvader aan, die op nog geen dertig meter van onze schuilplaats voorbij slentert!

Een oude driftkop schijnt het ook, want soms buigt hij den machtigen kop naar beneden en bewerkt den bodem, zoodat de kluiten in 't rond vliegen. In zijn gewei

draagt hij dan ook een heele botanische verscheidenheid van gras, bladeren en takken. Zoo nu en dan blijft hij staan, buigt den forschen kop naar achteren, zoodat zijn gewei op den rug komt te liggen en vangt aan te burlen.

Een machtig geluid, opbruisend uit zijn zware borst en ruigbehaarde keel. Als de natuur roept

Een roep die je de koude rillingen van natuurgenoet langs den rug doet loopen. Zie hem zooals hij daar staat, stampend met zijn voorpoot. Wee, de jonge bok, die hem zou genaken!

Verder stapt hij, zijn harem met geen blik verwaardigend, op een moerasje toe, waar hij eerst nog de modder flink doet opspatten met zijn stangen.

Maar wat nu? Deze pashja gaat liggen, in de modder, op zijn rug ! En spartelt onwils, als een jong veulen,

Fig. 6. Top van den Welirang.

met zijn vier pooten in de lucht ! Ja, warempel, hij is net uit het gezicht der kudde, hij blameert zich dus niet. Van mijn persoon is de almachtige zich gelukkig niet bewust.

Na zich flink in de modder gewenteld te hebben, springt hij lenig en vlug op en staat ineens weer op zijn vier pooten en nu zonder een botanische tuin in zijn gewei, stapt hij weg, den heuvel aan den overkant op.

Schuin achter mij komen van den heuvel enkele kidangs naar beneden geloopen. Eerst twee halfwas kalfjes, vlak daarachter de mama.

Aan den rand van het moeras gekomen gooien ze eenige malen de pooten opzij uit, links, rechts, links, en zijn dan in het moeras verdwenen. Dan komt er een spiesbok achteraan, die het wat bezadigder doet. Mijn filmcamera zoemt zachtjes door, in de zoeker zie ik alles en juist kondigt een „klik” aan dat de veer is afgeloopen (alweer 5 voet), als er langzaam en statig een oude kidangbok den heuvel afkomt, kennelijk de pater familias. Het opwinden van de veer van de camera is het werk van een oogenblik en net is vader kidang op het vlakke stuk vóór mijn schuilplaats aangekomen, of de camera zoemt weer. Vlak voor mij, op nog geen 20 meter afstand blijft hij staan, stampt met de voorpoot. Zou hij gealarmeerd zijn door het geluid van de bijna geruischloos loopende camera?

Even tijd voor een shot met de reflexcamera. Twee foto's zijn gauw genomen, dan „druk ik op de knop en film weer, wat ik zie.”

Veel ruiger behaard dan de kidangs uit lagere streken, zijn deze dieren. Ze moeten hier dan ook geregeld temperaturen van om het vriespunt verduren.

Langzaam verdwijnt ook deze bok in het moeras.

En dan kijk ik weer uit naar mijn vorig object. Waar die wel gebleven mag zijn?

Daar ligt Zijne Hoogheid, op den heuveltop, een 100 m van mij vandaan, rustig te herkauwen. Prachtig om te besluipen, de wind is nog steeds naar mij toe, de heuvelrug is begroeid met hoog gras. Snel achter de schuilplaats vandaan glippen, is het werk

van een oogenblik; langs den boschrand van boom tot boom, dan op mijn buik en gelijk wijlen de beroemde WINNETOU kruip ik als een tjitjak door het gras, den heuvel op. Dat valt niet mee, met twee camera's en mijn zakken vol films, filters en wat nog meer behoort tot de uitrusting van een fotograaf die zich modern wil noemen.

Steeds dichtër nader ik de plaats waar de bok ligt, alleen is die door het hooge gras nog niet te zien. Centimeter voor centimeter vooruit. Is die knaap nu nog niet in zicht, ik ben er vlak bij, de spanning wordt ondragelijk. Bent U wel eens tot op 6—7 meter genaderd tot een groote hertebok, zonder dat hij U opmerkte? Dat was mij nog niet overkomen en het leek ongelooflijk. De spanning niet meer kunnende verdragen (ik zie nog steeds niets) richt ik mij voorzichtig op, de vilthoed diep over de oogen getrokken en daar zie ik een geweitak op nog een 7 meter afstand. Ik moet verder omhoog, zóó is er niets te filmen. Dan snuift de bok en kijkt mijn kant op. Nu of nooit en ik lig op mijn knieën, doch de bok staat in eens op zijn vier pooten, snuift, stampst met een voorpoot en is met een paar sprongen verdwenen, galoppeert de vlakte over, het beschuttende bosch tegemoet.

Wat moet het gemakkelijk zijn voor stroopers om hier hun slag te slaan! Gelukkig is daar de Beheerder, die op zijn één cylinder hakkeplofje de uitgestrekte vlakten afrijdt. Men hoort hem reeds van verre komen aangieren en mij dunkt, de stroopers blijven hem liever uit den weg.

Herten, overal herten; tot op den dorren, kalen top van den Welirang vindt men hun duizenden visitekaartjes.

De kluizenaars, die hier honderden jaren geleden leefden, in de thans vervallen en tot ruïnes geworden verblijven, koude, dorst, storm en andere ontberingen verdragen om hooger boven de aarde te zijn, om dichtër te zijn bij hun God, zij moeten de herten hebben gezien.

En op den hoogsten top, tusschen de ruïnes, hecht verankerd in de steenen van de bouwvallige muren, staat een oude, oude boom, vergrijsd door baardmos en krom getrokken door ouderdom, gebogen door de vele stormen die over zijn grijzen kop geraasd zijn.

En van dit punt overziet men gansch Oost-Java. Straat Madoera, met de kust van het eiland, de Raoeng, met zijn ijle rookpluim, de Merapi, de branding op de rotsige Zuidkust, met daarachter de eindeloos zich strekkende Indische Oceaan; naar het Westen de Tengger en Ardjoeno, oprijzend uit een blanke wolkenzee.

En hoewel in Augustus de bergflora grootendeels is uitgebloeid en de nietige *Styphelia* plantjes hun aanwezigheid alleen op pijnlijke wijze verraden wanneer men argeloos zich neerzet, schijnen Edelweiss en *Primula* zich aan geen seizoenen te storen.

Langs de beekjes, waar de herten drinken, wiegen alom de slanke Sleutelbloemen hun bloem-étages op ranke steelen.

En's avonds, om het kampvuur onder den sterrenhemel, wanneer de wind ruischt door de tjemara's en de schelle kreet van een pauw uit den boschrand opklinkt, hoort men nog overal in de vlakte de zware, machtige paringsroep der groote hertebokken.

Tot vlak bij het kamp komen ze, aangetrokken door den vuurgloed. Scherp steken hun roerlooze silhouetten af tegen den lichten avondhemel; roerloos staan zij te staren naar het wondere schijnsel van het vuur, evenals wij terugstaren naar den Jang en de herten,—als een rustpunt in ons leven.

Soekoredjo.

J. G. T. LOOGEN.